

begrazing

Onderzoek naar effect van begrazing Gescheperde kuddes onder vergrootglas

Schaapskudde worden ingezet voor het behoud van heidevelden. Welk effect hun graasgedrag op de overige flora en fauna heeft, is echter onbekend. Dat wordt nu onderzocht, de eerste resultaten worden in 2013 verwacht.

Iedereen weet het: heide floreert door gescheperde schaapskudde. Maar niemand weet hoe groot de invloed van door herder en hond begeleide kudde is en welke invloed de schapen precies hebben op hun omgeving. Daarom is dit jaar een onderzoek gestart naar de effecten van schaapskudde op de flora en fauna van heideterreinen. Ter gelegenheid van de start van het onderzoek organiseerde provincie Friesland in Jubega een minisymposium 'Gescheperde kudde'. Het behoud van de heide vraagt onder-

houd. "Daarin vervullen schapen een belangrijke rol", aldus Karin Sjoukes van Landschapsbeheer Friesland. "We weten dat we met gerichte begrazing door schapen kunnen sturen op de vegetatie. Wat we echter niet weten, is welke invloed de begrazing heeft op de bodem en de nutriëntenrijkdom in de bodem. En dat terwijl juist die mineralenvoorziening van grote betekenis is voor de plant." Ook over het effect van begrazing op de overige fauna tast de wetenschap in het duister. "We hebben geen idee van de relatie tussen begrazing en de aanwezig-

heid van micro- en macrofauna in een gebied", constateert Sjoukes.

MEERJARIG ONDERZOEK

Al deze vragen waren reden om een meerjarig onderzoek op te zetten. Het is opgezet in samenwerking met verschillende partijen die elk hun eigen expertise inbrengen. Zo is bij de Stichting Bargerveen veel kennis aanwezig over begrazing van hoogveengebieden, is B-ware gespecialiseerd in bodemanalyse en heeft het Bosschap (organisatie van terreinbeheerders) toegang tot onderzoeksfinancieringen. Een gezamenlijk projectvoorstel is dit voorjaar goedgekeurd.

VELDWERK

"Begrazing was vroeger gericht op de veenproductie, tegenwoordig staan

Heide gedijt door begrazing met schapen. Maar de precieze invloed van schapen op de nutriëntenrijkdom in de bodem is nog niet duidelijk.

natuurdoelen centraal. We moeten de dieren zo laten grazen, dat hun activiteit bijdraagt aan het halen van de gestelde doelen in een bepaald gebied”, vertelt Michiel Wallis de Vries van de Vlinderstichting, eveneens betrokken bij het onderzoeksproject. Hij gaat ervan uit dat er een optimaal begrazingsregime is, maar dat dit per gebied of ecosysteem verschilt. “Uitdaging is te ontdekken welk regime het beste werkt in een bepaald terrein en hoe je dus de graasdruk moet sturen.”

Naast literatuuronderzoek worden praktijkervaringen van herders gebundeld en wordt veldonderzoek verricht. “We maken een vergelijking tussen de situatie van de velden voordat de schapen er waren en daarna.” Daarbij wordt gekeken naar waaierbegrazing met een losse

kudde, permanente begrazing binnen een raster en drukbegrazing (veel beesten in korte tijd een gebied laten begrazen en daarna het terrein met rust laten).

EXPERIMENTEEL

Bovendien wordt experimenteel onderzoek gedaan. Daarvoor zijn in twee terreinen van Staatsbosbeheer, in Zuidoost-Friesland en in het Blauwe Bos,

nu is”, vertelt Wallis de Vries. In de proefopzet worden plaggen, chopperen (vegetatie plus enkele centimeters humus verwijderen), drukbegrazing, bekalken en niets doen met elkaar vergeleken.

Het onderzoeksteam stelt in 2013 vast wat het effect van de behandelingen is geweest op de vegetatie, bodemfauna, herbivoren en carnivoren, stikstofhuishouding, verzuring en voedselkwaliteit.

‘Uitdaging is te ontdekken welk regime het beste werkt’

vakken gemarkeerd waarop volgend jaar verschillende beheersmaatregelen worden toegepast. “Dit jaar hebben we in die experimentele gebieden nulmetingen uitgevoerd, zodat we weten wat de situatie

“Vraat verandert veel aan de nutriëntenuishouding in een gebied, dat is zeker. Over twee jaar hopen we te kunnen vertellen, welke effecten het precies heeft”, besluit Wallis de Vries. <<

Onderzoek naar tekenbestrijding

“Grote zoogdieren, zoals schapen, reeën en wilde zwijnen, zijn belangrijke gastheren voor de teek. Een volwassen teek heeft een bloedmaal nodig”, aldus universitair onderzoeker Sip van Wieren van Wageningen UR. Het aantal teken in Nederland is sinds de jaren zeventig enorm toegenomen. “In 1994 registreerden we 24.000 tekenbeten bij mensen, in 2009 waren dat er al meer dan een miljoen.” Niet alle tekenbeten resulteren ook in de overdracht van de ziekte van Lyme; ongeveer veertig procent van de Nederlandse teken is besmet. “Het hoogste percentage in de wereld”, stelt Van Wieren.

Vooraf vanwege de ziekteoverdracht is onderzoek naar de levenscyclus van teken en hoe daarin kan worden ingegrepen van belang. Wageningen UR doet onderzoek naar de verspreiding van teken, de rol van de gastheer, de verspreiding van de ziekte van Lyme, de relatie tussen de vegetatie van de gastheer en het voorkomen van teken, en de reductie van teken.

“De tekenmonitoring staat nog in de startblokken. We vermoeden dat muizen en vogels een grote rol spelen bij de verspreiding van larven”, vertelt Van Wieren. Laboratoriumonderzoek heeft uitgewezen dat het behandelen van muizen met bepaalde schimmels leidt tot de dood van tekenlarven. Dergelijke onderzoeksrichtingen worden verder onderzocht. Daarnaast wordt gekeken naar de rol van grote zoogdieren, zoals schapen. Het initiatief van herder Henry Hoiting om schapen in te zetten als tekenbestrijders wordt door Van Wieren gevolgd en verder ondersteund met onderzoek. “We kijken naar het begrazen van bos met schapen die al dan niet met tekenmiddel zijn behandeld.”

Van Wieren vindt het vanuit de betekenis van volksgezondheid van groot belang dat onderzoek wordt gedaan naar teken en hun verspreiding, zeker omdat het probleem in Nederland relatief groot is. Hij wijst er echter op dat de bijdrage die schapen kunnen leveren in de strijd tegen teken, relatief klein is. “In een gebied van honderd hectare zitten al gauw een paar miljoen teken. Per schaap kun je ongeveer veertig teken afvoeren. Dat betekent dat er veel werk in gaat zitten. Maar als je het specifiek en gericht doet, kun je misschien toch een significante bijdrage leveren. Daarop is ons onderzoek gericht.”